

AHMED İBN-İ ASİM EL-ANTAKÎ (2)*

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîne alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ ve senedinâ muhammedin ve alâ âlihî ve sahibihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn... Emmâ ba'd.

Tabakâtü's-Süfiyye isimli çok mühim tasavvufî kaynak eserin

sayfasındayız. Ahmedü'bnü Âsımını'l-Antakî isimli mübarek zâtın, Seriyi-i Sakatî, Beşir ibni'l-Haris, Haris-i Muhasibî gibi zâtlarla akran olan, bir büyük zâtın hayatını okuyorduk. Şimdi onun söylediği mübarek sözleriyle ilgili bölüme geldik. Sözlerini okuyacağız Arapçasıyla beraber.

Bunların okunmasına başlamadan önce, evvelâ Peygamber Efendimiz'in rûh-u pâkine, sonra bütün enbiyâ ve mürselînin ervâh-ı tayyibelerine, Peygamber Efendimiz'in âlinin, ashâbının, etbâının, ahbâbının, ihvânının, hulefâsının ve vereseşi olan ulemâ-ı muhakkıkîn ve meşâyih-i vâsılînimiz, evliyâullah-ı mukarribînimizin ruhları için; Ebû Bekr-i Sıddîk ve Aliyy-i Murtaza'dan, kendisinden ilim öğrenip feyz aldığımız, el aldığımız şeyhimiz, hocamız Muhammed

---

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Zâhid-i Bursevî'ye kadar turuk-u aliyyelerimizden güzerân eylemiş olan pîrân ve sâdât ü meşayih-i turuk-u aliyyemizin ruhları için;

Uzaktan yakından bu meclise, bu derse gelen siz kıymetli kardeşlerimizin de, ahirette intikal etmiş olan bütün müslüman ecdâd ü ceddât, akraba u taallûkât, ahabb u ihvân u yârânlarının ruhları için;

Bu beldeleri fetheden mübarek Fatih Sultan Mehmed Han'ın ve ordusu mensubu gazilerin, şehidlerin ve diğer fatihlerin, mücahidlerin ruhları için; şu İstanbulumuzun medâr-ı iftihârı, İstanbul'da medfun bulunan Ebû Eyyüb el-Ensârî ve sâir sahabe-i kiram, Yûşâ AS ve sair enbiyâ ve mürselîn ve cümle evliyâullah ve mukkaribînin ruhları için; ve bir de şu camiye binâ ettirenlerin ve nâmına binâ edilmiş olan zâtın ruhu için; bizim de dünya ve ahiret saadet ve selâmetine ermemize vesîle olsun diye, aziz ve bahtiyar olalım diye bir Fâtihâ, üç İhlâs-ı Şerif okuyalım, öyle başlayalım! Buyurun:

.....

a. İhlâs Nedir?

قَالَ وَسُئِلَ أَحْمَدُ بْنُ عَاصِمٍ عَنِ الْإِخْلَاصِ فَقَالَ إِذَا
عَمِلْتَ عَمَلًا صَالِحًا فَلَمْ تُحِبَّ أَنْ تُذَكَّرَ بِهِ وَتَعْظَمَ
مِنْ أَجْلِ عَمَلِكَ وَلَمْ تَطْلُبْ ثَوَابَ عَمَلِكَ مِنْ أَحَدٍ
سِوَاهُ فَذَلِكَ إِخْلَاصُ عَمَلِكَ

TS. 138/3 (*Kàle suile ahmedü'bnü àsımın ani'l-ihlâs*) Bu terceme-i hâli bahis konusu olan şahsa sormuşlar, “İhlâs nedir?” diye. İhlâstan kendisine soruldu, (*fekàle*) o da bir cevap verdi.

İhlâs ne demek, önce biz söyleyelim: İhlâs, niyeti halis kılmak demek. İnsanın niyetinin halis olması, hâlis, muhlis, sâfî bir niyeti taşıması demek. İnsanın bütün amellerinde niyet esastır hadis-i şerife göre:¹

إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ

(بخ.م.د.ن.ه.حم.عن عمر)

(İnneme'l-a'mâlü *bi'n-niyyât*) “Ameller niyetlere göre değerlendirilir, mükâfatlanır veya cezaya müstehak olur.” Amellere niyetlere göredir, niyetler de ihlâs denilen vasfa tâbîdir. İnsanın niyeti iyiye, birinci kademesi...

---

¹ Buhârî, Sahîh, c.I, s.1, no:1; Müslim, Sahîh, c.III, s.1515, no:1907; Ebû Dâvud, Sünen, c.I, s.670, no:2201; Neseî, Sünen, c.I, s.58, no:75; İbn-i Mâce, Sünen, c.II, s.1413, no:4227; Ahmed ibn-i Hanbel, Müsned, c.I, s.25, no:168; İbn-i Huzeyme, Sahîh, c.I, s.73, no:142; Dâra Kutnî, Sünen, c.I, s.50, no:1; Tayâlisî, Müsned, c.I, s.9, no:37; Taberânî, Mu'cemü'l-Evsat, c.I, s.17, no:40; Bezzâr, Müsned, c.I, s.380, no:257; Beyhakî, Şuabü'l-İlman, c.V, s.336, no:6837; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, c.I, s.41, no:181; Neseî, Sünenü'l-Kübrâ, c.I, s.79, no:78; Tahâvî, Şerh-i Maânî, c.III, s.96, no:4293; Ebû Nuaym, Hilyetü'l-Evliyâ, c.VIII, s.42; Hamîdî, Müsned, c.I, s.16, no:28; Kudâî, Müsnedü'ş-Şihâb, c.II, s.195, no:1171; Abdullah ibn-i Mübârek, Zühd, c.I, s.62, no:188; Hatîb-i Bağdâdî, Târih-i Bağdad, c.IV, s.244; İbn-i Adiy, Kâmil fi'd-Duafâ, c.III, s.136, no:656; İbn-i Asâkir, Târih-i Dimaşk, c.XXXII, s.166; Begavî, Şerhü's-Sünneh, c.I, s.171; Tahâvî, Şerh-i Maânî, c.III, s.96, no:4293; Ebû Avâne, Müsned, c.IV, s.488, no:7438; Bezzâr, Müsned, c.I, s.64, no:257; Tahâvî, Müşkilü'l-Âsâr, c.IX, s.380,

İyi niyeti ihlâslı ise, ihlâsla katıksız, sâfî bir şekilde yapıyorsa; o zaman yaptığı amel makbul olur, sevaplı olur, güzel olur.

Onun için erbâb-ı tasavvuf, yaptığı işlerin iyi niyetle, belli güzel bir maksatla yapılmasını, niyetin de halis olmasını, ihlâslı olmasını çok kollamışlardır. Yâni, her işinde kendisini kollamıştır, içini kontrol etmiştir, kalbine bakmıştır, niyetinin halis olmasına çalışmıştır. Allah'ın rızasını arayan o mübarek zâtların önemli işidir.

İhlâsın olmaması, ihlâssızlık nedir? Riyâdır. Riyâ ne demek?.. Riyâ da, kelimesi kelimesine Türkçe karşılığı gösteriş demek. Yâni, yaptığı iyi ameli iyi bir niyetle yapmıyor da, gösteriş için yapıyor. Riyâ budur.

Eğer gösteriş için yapıyorsa *riyâ derler; şöhret için, duyulsun diye, nâmı, şânı yayılsın diye yapıyorsa, süm'a derler. Süm'a, semia'dan işitti mânâsından. Riyâ da rü'yet masdarından, görmek fiilinden. Yâni göstermek için yapıyorsa riyâ, duyulsun diye yapıyorsa süm'a derler. Riyâ ve süm'a... Bu ihlâssızlık demektir.*

---

no:3707; İbn-i Asâkir, Mu'cem, c.I, s.48, no:78; Temmâmü'r-Râzî, el-Fevâid, c.I, s.206, no:483; Hz. Ömer RA'dan.

Ebû Nuaym, Hilyetü'l-Evliyâ, c.VI, s.342; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.422, no:7263; Keşfü'l-Hafâ, c.I, s.1, no:1; Câmiü'l-Ehâdîs, c.IX, s.459, no:8819.

Çünkü, Allah için yapmıyor da kullar beğensin diye yapıyor, kullar görsün, kullar duysun diye; kulların arasında nâmı yürüsün, şânı bilinsin, yücelsin diye yapıyor. Makbul değil...

İhlâs önemlidir. Onun için, ihlâsın da incelikleri vardır. İhlâslı olmak kolay değildir. İnsan ihlâslıyım dediği zaman bile, kendisinin farkına varmadığı birtakım ince, kötü, ters duyguların içinde olabilir. Geçtiğimiz haftalarda, misal olarak muhtelif vaazlarımda söylemiştim:

Bir mübarek zât, meşhur bir kişi namazları hep cemaatle kılarmış, camide kılarmış, imamın arkasında kılarmış. Biliyorsunuz sevap imama geliyor, imamdan imamın arkasındaki şahsa geliyor, ikinci olarak... Üçüncü olarak, arkasındaki şahsın sağına geliyor. Dördüncü olarak soluna geliyor, beşinci olarak sağdakinin sağına geliyor, altıncı olarak soldakinin soluna geliyor... Böyle sağlı sollu, sağlı sollu devam ediyor.

Ama imamın arkası çok önemli... Yâni imamın tam arkası, cemaatin en kıymetli yeri. Oraya en kıymetli insanı getirirler. Yâni, imama namazda bir arıza gelse, namazı bırakmak zorunda kalsa, yerine adım atıp imamlığa geçebilecek şahsı oraya getirirler ve orası sevaplı yerdir. İhtiyar, mübarek insanlar orada namaz kılar umûmiyetle. Âlim, fâzıl kimselere verilir orası...

Ön safın en kıymetli yeri en ortasıdır, imamın arkasıdır. Şimdi o mübarek zât otuz seneye yakın, yirmi küsür sene hep namazı cemaatle

kılmış, aferin... Hep de imamın arkasında kılmış, aferin... Bir gün bir özrü olmuş, cemaate gecikmiş...

Biz bugün meselâ trafikte sıkıştık, adamlar kavga ediyor, yol tıkanmış bilmem ne... Bir araba ötekilerin yolunu kesmiş, münâkaşa ediyorlar. Geciktik, farza yetişemedik. Burada arkada ikinci cemaat yaptık. Yâni, böyle bir sebeple cemaate yetişememiş, ta arka tarafta namaz kılmış. Arka tarafta namaz kılınca da, utanmış.

“—Yâ, benim gibi alim, fazıl bir kimse böyle ta arkada en son safta böyle namaz kılıyor... Birisi görse benim halim nice olur? Ayıplarlar beni. Camiye erken gelir alim insanlar, ezandan önce gelirler, ön saflarda yer alırlar. En arkada kalmak iyi değil.” diye utanmış. Yâni, “Beni görmeseler...” filan diye içine bir duygu gelmiş.

Fakat kendi kendisini kontrol eden insanlar ya bunlar, “Ah! Riyâ ile yapıyordum.” demiş. Otuz yıllık, yirmi küsür yıllık, galiba yirmi yedi yıllık ibadetini kaza etmeğe, ödemeğe başlamış, olmadı diye. İşte ihlâsı böyle takip eder bu insanlar, bu mübarek zâtlar.

Şimdi sorarlar ya büyüklere, “İhlâs nedir?” filan diye, buna da sormuşlar. *(Suile ahmedü’bnü âsımın ani’l-ihlâs) İhlâs’tan buna sordular, “Nedir ihlas?” diye bir soru açtılar, sordular. (Fekâle) Tarif ediyor ihlâsı:*

(İzâ amilte amelen) “Bir ibadet, bir amel, bir güzel iş yaptığın zaman... *(Amelen sâlihan)* Sâlih; uygun, iyi demek.

Amel-i sâlih işlediğin zaman, (*felem tuhibbe en tüzkere bihî*) bu yaptığınla anılmayı istemiyorsan... Bu yaptığını insanlar bilsin de, anılsın diye istemiyorsan, sevmiyorsan bunu; bir... (*Ve tuazzama min ecli amelike*) Yaptığın işten dolayı hürmet görmek de istemiyorsan; iki... (*Ve lem tetlub sevabe amelike min ehadin sivâhu*) Yaptığın amel-i sâlih'in mükâfâtını da, ondan başkasından beklemiyorsan, yâni Allah'tan başkasından da bir aferin, bir mükâfat, bir para, bir pul, menfaat beklemiyorsan... (*Fezâlike ihlâsu amelike*) İşte amelini ihlâslı yapman budur.” demiş.

Üç şey söyledi:

1. Bu yaptığın güzel ibadet, taatten dolayı anılmayı sevmiyorsan. Namının söylenmesini, anılmasını sevmiyorsan.
2. Bu işi yaptın diye, “Aferin, ne müslüman adam!” diye hürmet görmek istemiyorsan.
3. Amelinin karşılığını da Allah'tan başkasından beklemiyorsan; işte ameli ihlâslı yaptın demektir diyor.

Bu şekilde hatırımızda olsun, biz de bunlara dikkat edelim!

Kimisine:

“—Buyur sofraya...” dersin,

“—Teşekkür ederim, almayayım.” der.

“—E buyur canım, işte yiyelim!”

“—Teşekkür ederim, almayayım.”

“—E buyur...”

Yâni söylemek istemiyor oruçlu olduğunu. Oruçlu da, bugün niyetliyim demek istemiyor. Neden?.. Söylersem, amelimi gösterişle yapmış olurum diye saklamak istiyor, orucunu gizli tutmak istiyor. Güzel! Meselâ bu iyi bir şey, bunun gibi.

Birisi çarşıda alış-veriş yapıyormuş, sakallı... Satıcı da malın fiyatında demiş ki:

“—Sen mübarek bir adamsın, sakallısın, şu kadar tenzilat yapayım sana...”

“—Yoo! Ben müslümanlığı öyle tenzilatla falan satmam, istemem.” demiş.

Yâni, “Sen mübarek adamsın.” diye tenzilat yapıyor,

“—Ben öyle şey istemem! Müslümanlığımı ticarete pazarlık unsuru yapmak istemem.” demiş.

İşte ihlâs böyle şeyler.

a. Tevazuun En Faydalısı

قَالَ وَقَالَ أَحْمَدُ أَنْفَعُ التَّوَاضِعِ مَا نَفَى عَنْكَ
الْكِبْرَ وَأَمَاتَ مِنْكَ الْغَضَبَ

TS. 138/4 (Ve kâle ahmedü: Enfau't-tevâdui mâ nefâ anke'l- kibre, ve emâte minke'l-gadab.) Aşağıya doğru beş-altı tane söz söyleyecek, hep en faydalı kelimesiyle başlayan, birisi bu.

(Enfau't-tevâdui) “Tevâzuun en faydalısı...”
Yâni tevâzu yapıyorsun sen, eh mütevazi olanı

Allah sever, bir mükâfat verecek. E ne kadar güzel tevâzu yaparsan, mütevazı olursan, Allah o kadar büyük mükâfat verir, o kadar fayda görürsün. “Tevâzuun en faydalısı, (*mâ nefâ anke'l-kibre*) senden kibri sürüp atandır, içinde hiç kibir bırakmayan, (*ve emâte minke'l-gadab*) içindeki kızgınlığı da öldürendir.”

Şunu demek istiyor –Allahu a’lem– o mübarek: Tevâzûun tam, iyi bir tevâzû olması için, en makbul, faydalı, güzel tevâzû olması için ne olacak? İçinde hiç kibir olmayacak. Tamam. Sana karşı bir saygısızlık yapsalar bile, bundan rahatsız olmayacaksın.

(Ve emâte minke'l-gadab) Sana saygısızlık yapana karşı da, içinde bir kızgınlık olmayacak, kızgınlığı da öldürmüş olacaksın. İşte bu tevâzu güzel...

Evliyaullahtan birisi, bir gemide seyahat ediyormuş. E tabii kafasında yazı yok ki böyle, manşet yok ki “Bu evliyaullahtır, bu büyük zâttır.” filan diye. Bir de elbisesi eskiyse... Eskiler hani, kırk yamalı hırka giyerlermiş, yamar yamar giyerlermiş. Atmazlarmış, veyahut gösterişe önem vermezlermiş, veya tasarruf olsun diye yaparlarmış. Eh, kıyafeti pek gösterişli değil, alnında da, göğsünde de yazısı yok.

Yolculuk esnasında gemide, tabii vakit geçecek, birisi ortaya çıkmış, halkı güldürecek hokkabazlıklar, bir şeyler yapıyor. Bir de hokkabazlık yapmak için, birisini ortaya çekmesi lâzım, onun üzerinde hokkabazlığı icrâ etmesi lâzım.

Şöyle gemide kendisini seyreden insanlara bakmış, bakmış... Tabii, hatırlı bir insanı ortaya çekemez. Gözü bunu tutmuş. Bu fakir, bu gariban diye, bu böyle pek kıymetli gibi görünmüyor diye, çekmiş bunu ortaya yakasından; bunun üzerinde hokkabazlıkları, halkı güldürecek şeyleri yapmış. Tabii bunu küçük düşüre düşüre yapmış bu şeyleri... Halk da gülmüş. Onların nazarında mühim olan, hoşça vakit geçirmek.

Şimdi bu zât diyor ki:

“—Hayatımın en mutlu dakikalarıydı o... Çünkü baktı baktı, o kadar insanın içinde en sefil, en aşağı, en kıymetsiz olarak beni gördü. Ondandır çok haz duydum.” diyor.

En gariban onu bulduğuna sevinmiş. Yâni, adamların zihniyetine bak! Yakasından tutuyorlar, ortaya çekiyorlar, maskara ediyorlar, halk gülüyor bilmem ne... Kızmak şöyle dursun, bir de memnun oluyor. “Bak beni en gariban gördü.” diye memnun oluyor. Halkın içinde en kıymetsiz gördü diye. İşte bunların halleri, durumları bu.

Demek ki; biz tevâzu sahibiysek, bu sözden çıkartacağımız şey: İçimizde hiç böyle bir, “Yâ ben büyüğüm, mevkî makam sahibiyim, ilim irfân sahibiyim, zenginim, hatırlıyım, yaşıma şu kadar, bilmem ne...” filan. Böyle bir malzeme kalmamış olacak, içimizden hepsi atılmış olacak.

Şimdi gezdiğim bir yerde, vaaz mevzûu olarak bir noktaya geldi, dedim ki:

“—Müslümanın müslümana dargın durması haram! Üç günden fazla dargın kalmak haram... Barışmak lâzım! İşte bak kandil gecesinde bir yerde toplandık da, filanca adam camide, kandil gecesinde hiç ortada sebep yokken bir dargınlık yaptı, gitti. Halbuki öyle yapamaması lâzım. Dargınlık haram, hem de kandil gününde sebepsiz yere de böyle bir problem ortaya çıkartmaması lâzım!” filan diye söyledim.

Biraz da tesirli oldu söylediğim söz, etkiledi yâni. Kimisinin içine yer etti sözüm, kimisinin de böyle gözünü yaşartacak gibi oldu filan... Birisi dedi ki:

“—Hocam! Bu toplantıda dargın olduğumuz birisi var, barışmadık hâlâ. İki defa ben teşebbüs ettim, olmadı, barışmadık. Ben ondan yaşça büyüğüm, onun gelmesini bekliyorum, ondan barışmadım.” dedi.

Şimdi ben bastırdım ya, “Kandil gününde dargınlık kalır mı?

Günahtır bilmem nedir...” diye iyice bir bastırdığım için,

“—Hocam ben iki defa teşebbüs ettim ama, artık ben yaşça büyüğüm, o gelsin diye artık teşebbüs etmedim, barışmadım.” filan diye, kendisini böyle savununca dedim ki:

“—Kaybettin. Üçüncü defa gitseydin, gene sen kazanacaktın; dördüncü defa gitseydin, gene sen kazanacaktın.” dedim.

Bak, ne düşünüyor? “Ben ondan yaşça büyüğüm, o gelsin.” diyor, protokol düşünüyor. “Yaşça ben büyüğüm, o gelsin.” diyor.

Burada ne diyor bu mübarek zât, şu kitaptaki şu şey: “—Kalbinde hiç kibir kalmayacak, hepsini çıkartacaksın. Bırak büyüklüğü de... Mevkiinin üstün olduğunu da bırak, haklı olduğunu da bırak, zengin olduğunu da bırak, falancayı da bırak, hiç bir şey kalmasın, tam tevâzu olsun. İçinde biraz kırıntı kalmasın!”

Bir de kızma, kızgınlık da kalmasın karşı tarafa... Yâni sen mütevazı olunca, karşı taraf da seni saymadı. Sen de sayılmadığından dolayı kızdın. Olmadı. “Kızgınlığın da, içindeki kibrin kırıntısı da kalmasın! Sana hürmet göstermeyen kimseye kızgınlık da yapma, onu da sür içinden.” diyor. Yâni “Tevâzu böyle sağlam olur, en faydalı tevâzû böyle olur.” diye bildiriyor.

Tabii çoğumuz, bu davranışlarımızdaki duygularımızı bunlar gibi kontrol etmiyoruz. Biz şimdi unutmuşuz. Bu çağın insanları olarak böyle içimize dönüp, kendimizi kontrol etmeğe, hislerimizi tashih etmeğe yönelik çalışmalarımız az.

Bunları niçin okuyoruz? O büyüklerin bu meselelere nasıl baktıklarını, kendilerini nasıl ıslah ettiklerini, nasıl Allah’ın rızasını kazanacak yönde hareket ettiklerini gösterdiği için okuyoruz bu kitabı... Bu kitabın büyüklüğü orada.

c. İhlâsın En Faydalısı

قَالَ وَقَالَ أَحْمَدُ أَنْفَعُ الْإِخْلَاصِ مَا نَفَى عَنْكَ
الرِّيَاءَ وَالتَّزِينُ وَالتَّصَنُّعُ

TS. 138/5 (Ve kâle ahmedü) Yine Ahmedü'bnü Âsımîni'l-Antakî dedi ki: (Enfau'l-ihlâs mâ nefâ anke'r-riyâ' ve't-tezeyyün ve't-tasannu') “İhlâsın da en faydalısı, en sağlam olan ihlâs nasıl?” Birincide tevâzuu anlattı. Üç dört tane gelecek dedim ya... İkincisinde şimdi de ihlâs anlatıyor. İhlâs'ın en faydalısı, yâni en güzeli, tam not olanı hangisidir? “İçinde hiç riyâ bırakmayan. Riyâ kısıntısı bırakmayandır. Yâni hiç başkası görsün şu amelimi de, bana aferin desin, beni beğensin gibi göstermek arzusu kalmamasıdır, bir. (Ve't-tezeyyün) Bir de kendisini süslemek, o amelle tezeyyün etmek arzusu da olmamasıdır, (ve't-tasannu') yapmacık da olmamasıdır.”

Yâni, kendin evinde olduğun zaman, bu namazı nasıl kılacaktın? Sele serpe rahat rahat kılacaktın, elini kolunu sallaya sallaya kılacaktın. E camide bu kendine bir tavır, edâ vermek ne oluyor? Gösteriş oluyor. Evinde kıldığın namazla, camide kıldığın namaz arasında edâ farkı varsa, camideki daha güzelse, sende riyâkârlık var.

Ben yapıyorsam, bende riyâkârlık var. Yâni sen dediğime üzülme! Sende veya bende, veya falanca şahısta...

Eğer evde kıldığımız namaz ile camide kıldığımız namazın arasında şekil bakımından fark varsa; camideki daha böyle saltanatlı, edalıysa, demek ki biz halkın bizi beğenmesini istiyoruz da, burada tasannûlu, saltanatlı, yapmacıklı oluyor. Demek ki riyâ... Süsleyerek yapıyorsa, demek ki riyâ var.

Nasıl olacak?.. Eşit olacak. Hatta evdeki daha üstün olacak. Hatta camidekini, halk seni beğenmesin diye... Hani bir de geçtiğimiz derslerde melâmet meşrebini anlatmıştık... Bir de halk kendisini beğenmesin diye tersine hareket edenler var. Halk sevmesin, halk teveccüh etmesin, şöhret olmasın, iltifat olmasın diye aksine, inadına kendisini beğenilmeyecek gibi gösterenler var. Ona da melâmet meşrebi diyoruz tasavvuf'ta. Yâni halk kendisini levm etsin, kınasın, beğenmesin diye aldırmayanlar var. Evindeki daha üstünse güzel, ihlâslısın! Camideki evindekinden üstünse; demek ki camide halkı düşünüyorsun, gösterişi düşünüyorsun, o zaman sende tehlike var.

İhlâsın en sağlamı, en faydalısı hangisidir?.. İçinde hiç gösteriş arzusu bırakmayandır, amelini süsleme arzusu bırakmayandır, zorlama ve yapmacık bırakmayandır. Yapmacıksız, süslemesiz, riyâsız, sâfî oluyorsa, hah, ihlâs bu işte... Böyle olmuyorsa riyâ var, az veya çok.

Peygamber SAS Efendimiz:

“Riyâyı herkes kolay anlayamaz; karanlık gecede taşın üstünde karıncanın gezmesi gibidir.”

Ayak sesi duyulur mu karıncanın, karanlıkta görülür mü?.. Görülmez. Gizlidir, saklıdır. Onun için çok dikkat etmek lâzım. İnsanın kendisini iyi kontrol altına alması lâzım, duygularına dikkat etmesi lâzım!

Hani Bayezid-i Bistâmî Hazretleri'nin bir hikâyesi var: Otuz sene yaya hacca gitmiş. Her gün bir hatim indirirmiş. Yaya hacca gitmenin sevabı çok büyük tabii, her adımına büyük sevaplar veriliyor. Tam Arafat'a çıkmışlar, Arafat'ta içinden nefsi buna demiş ki:

“—E Beyazid hadi iyisin iyi, işin iş... Bak otuz sene hacca yaya geldin gittin, her gün bir hatim indirdin, oh artık ne iyi durumun.” demiş nefsi.

Kimse bir şey demiyor. Kendi içinden böyle bir duygu geçince... Nereden gelir bu duygu? Kendi amelini beğenmek, kendi yaptığı işi iyi sanmak, beğenmek nereden gelir?.. Ya şeytandan gelir, ya nefisten gelir. Nefsi beğenir ya da şeytan onu sapıttırmak için, yaptığı işi hoş gösterir ona. İkisi de yanlış.

Nefsinden geldiğini hissetmiş, hemen demiş ki:

“—Ey müslümanlar!” Nidâ etmiş, seslenmiş. “Otuz sene yaya haccettim, her gün hatim indirdim. Onları satıyorum. Var mı alan?..”

Herkes birbirine bakmış. Adamın kafasına güneş mi vurdu, aklında bir zoru mu var?.. Tabii kimse de kimsenin şeyini böyle kolayca kesesinden parayı çıkartıp da almaz yâni. Oradan börekçinin birisi, çörek satan adamın birisi:

“—Tamam, ben alırım. Üç çöreğe alırım.” demiş.

“—Tamam, satarım.” demiş. “Ver üç çöreği.”

Üç çöreği almış. Poğaçaya gibi gözümün önüne geliyor. Üç tane çörek almış. Otuz tane haccın sevabını sattı. Her gün yaptığı hatm-i Kur’an-ı Kerim’in sevabını da sattı, eyvaaaah! Üç tane poğaçaya aldı. Orada kenarda sıcaktan dili sarkmış aç bir köpek duruyormuş, karnı içine göçük... Çöreğin bir tanesini ona atmış, lüp yutmuş. Poğaçaya gibi düşündüğüm ondan. Bir defada yuttuğuna göre küçük bir şey. İkincisini de atmış, onu da yutmuş. Üçüncüsünü de atmış, onu yutmuş. Oturmuş kenara, gözünü kapatmış, nefesine hitap etmiş:

“—Ey nefsim, söyle bakalım şimdi hangi amelime dayanacaksın, neye dayanacaksın; elinde bir şey kalmadı, bomboşsun. Şimdi dayanağın kaldı mı?.. Allah’ın rahmetinden başka bel bağlayacağın bir şey kaldı mı bakalım?”

Adamların büyüklüklerine bakın yâni. Düşüncelerine bakın.

Yâni şakaya gelmez bu iş.

İ’tikâfa giriyor mürid, on gün i’tikâf yapıyor. Tam i’tikâfın içinde... Tabii şeyhi takib ediyor onu. Şeyhi mânevî bakımdan takib ediyor.

“—Şu i’tikâfının sevabını ver bana...”

Şeyhi yok ortada ama içine böyle bir duygu geliyor. Neden geliyor ona? Şeyhi gönderiyor o duyguyu.

Telsizler çalışıyor i'tikâfta, şeyhi mesaj gönderiyor ona.

“—İ'tikâfının sevabını ver!” Mırıldanıyor:

“—Yâ on gün ben aç kaldım, ben susuz kaldım, ben uykusuz kaldım... Bu kadar namaz kıldım, bu kadar ibadet ettim, bilmem ne...”

Kıvranıyor. Yâni insan küçücük bir şeyi bile veremiyor.

Bir haccı ömründe bir defa yapıyor çok insanlar. Kimisi de yapamıyor. Otuz haccı insan verir mi? Bir hatim indirsen, “Sevabını bana ver!” dese birisi, verir misin kolay kolay?.. “Yok! Allah’tan sevabını ben kendim istiyorum.” dersin. Niye verdi bunların hepsini?.. İnsanın kendi ameline mağrur olması, onunla kibirlenmesi, ona dayanması, itimad etmesi doğru değildir de, ondan. Çünkü, Allah ya kabul etmediyse?.. Allah’ın lütfuna dayanacak, Allah’tan isteyecek, Allah’tan bekleyecek. Onun için, o duyguyu içinden sökmesi lâzım.

E sökülmez ki o duygu. İlle ona söyler: “Otuz defa haccettin, hem de yaya haccettin, ne kadar sevap kazandın... Her gün hatim indirdin, ne kadar sevap kazandın...” Atamaz bunu içinden. İnsanın içinden duyguları söküp atmak elbise çıkartmak gibi kolay değildir. Saplanır kalır. Fikir-i sabit diyoruz, ide fiks (*idée fixe*) diyoruz. *İnsanın içinden kolay çıkmaz.*

Çıkartmak için ne yapıyor? Biliyor üstad, büyük üstad... Ne yapıyor? Öyle bir çıkartıyor ki içinden, içi bir daha onu düşünemeyecek gibi.

Hani ne yapmış, Endülüs'ü fetheden Tarık ibn-i Ziyad? Askerlerini gemilerle Afrika'dan İspanya yarımadasına Cebel-i Tarık Boğazı'ndan geçirmiş. Gemilerden askerler inince gemileri yaktırmış. Cayır cayır, yelken, direk, kürek... Gemi yanmış, gemiler kalmamış. Yâni, geriye dönüş imkânı yok artık askerlerin. O gemilerle bu tarafa geçtiler, geri dönüş imkânı, vasıtası yok.

Askerlerin karşısına çıkmış demiş ki:

“—Eymücahidler, ey müslümanlar, ey mü'minler! Bakın, gemileri yaktım. Önünüz deryâ gibi düşman, arkanız düşman gibi deryâ... Denize girseniz boğulursunuz. O da size ölüm getiriyor, o da düşman gibi. Deniz de düşman gibi size. Arkanız düşman gibi deryâ, önünüz de deryâ gibi düşman, kalabalık düşman... Bu düşmanı yenmekten başka çareniz yok!” demiş.

Şimdi o mücahidler ne yapar, siz olsanız ne yaparsınız?.. Tabii anlamak için kendinizi onun yerine koyacaksınız. Ne yaparsınız?.. “—Vay! pabuç pahalı. Gevşek dursam bu düşmanın karşısında, bunlar beni kılıçtan geçirir. Kaçmak istesem, kaçma imkânı yok.

O halde mutlaka düşmanı yenmem lâzım!” der insan, öyle çarpıştır.

Bak, komutanın büyüklüğüne bak! Müslümanlar ölümden korkmaz, mücahiddir, şehidliği ister... Hepsi tamam, iyi, güzel, hoş da, ya korkarsa? Ya içine bir korku geliverirse? Ya bir gevşek tutarsa işi? Ya geriye kaçarsa?.. İşi sağlama bağlıyor, usta komutan olduğu için...

Yâni, öyle bir şekilde çözümlüyor ki işi, başka kaçamak noktası bırakmıyor.

İşte ihlâs, işte Allah'a kulluk etmenin incelikleri bunlar.

Büyük üstadların büyük menkıbeleri bunlar.

d. Fakirliğin En Faydalısı

قَالَ وَقَالَ أَحْمَدُ أَنْفَعُ الْفَقْرِ مَا كُنْتَ بِهِ

مُتَجَمِّلًا وَبِهِ رَاضِيًا

TS. 138/6 (Ve kâle ahmedü) Aynı râvî söylemiş ki, bu Ahmedü'bnü Âsımîni'l-Antâkî şu sözü de buyurmuş: (Enfau'l- fakri mâ künte bihî mütecemmilen ve bihî râdıyen)

Şimdi içinizde var mı fakirliği seven? Yok. İçimizde fakirliği seven var mı? Yok... Bu mübarekler fakirliği sevmişler, istemişler, zenginlikten kaçınmışlar, ellerinde para biriktirmemişler. Para geçmişse bile, zengin olduğu zaman bile vermişler, fakir olmuşlar gene. Para bırakmamışlar ellerinde. Fakirlik bunların medâr-ı iftihârı olmuş, gayeleri olmuş. Kitaplarda vardır, Tasavvuf kitaplarının hepsinde vardır bu fakirlik. “Sen fakr u fenâ iste...” filan diye tavsiyeler vardır.

Şimdi burada da fakrın, fakirliğin en faydalısını, en halisini anlatıyor. (Mâ künte bihî mütecemmilen) “Edindiğin zaman onunla tam iyi bir derviş olduğun, tam onunla güzelleştiğin

(*ve bihî râdıyen*) ve ona râzı olduğun zamandır.”
Yâni, öyle bir fakirlik üstüne çökecek ki, tam derviş olacaksın. Dervişliğin tam olacak onunla...
“Hah, iyi bir güzel derviş oldun!” denilecek bir hale geleceksin ve râzı da olacaksın, rızasızlık göstermeyeceksin.

Biliyorsunuz Bursa kadısı iken, Bursa şehrinin şu kadar altın lira aylık maaş alan, konağı olan, mübaşirleri olan, makamı, mevkii olan kadılık vazifesindeyken, Aziz Mahmud-u Hüdâyi ne yaptı?.. Cennet mekân, rahmetu’llâhi aleyh... Üftade Hazretleri’ne derviş olmağa gitti.

“—Efendim, ben size derviş olmak istiyorum!” dedi.

Neden oldu? O da uzun. Kerametini gördü de ondan. Tasavvufun büyüklüğünü gördü. Ma’rifetullahın, evliya olmanın ehemmiyetini anladı. Zahir ilminin yetersiz olduğunu gördü, Üftade Hazretleri’ne gitti. Zamanın evliyası, büyüğü, mürşid-i kâmili.

“—Efendim, size mürid olmak istiyorum!” dedi. O da dedi ki:

“—Evlâdım, sen kadılığa devam et. Bizim bu işimiz zordur.

İşte orada Ümmet-i Muhammed’e faydalı olursun, mahkemeleri idare edersin, davaları dinlersin...” gibi neler söylediye.

Yâni yanında değildik de. İlk önce kabul etmedi şeyh efendi, biraz nazlandı. “Sen vazifene bak, dervişlik yapmak, bizim dervişlik biraz da zordur.” falan diye söyleyince o da:

“—Efendim, razıyım. Hepsini emirleriniz tutacağım, tam derviş olacağım, istiyorum.” filan dedi, ısrar etti.

“—Eh, pekiyi...” dedi ve ona birtakım hizmetler verdi: Önce ona sokaklarda ciğer satmasını söyledi:

“—Sokaklarda ciğer sat, halk seni bir görsün bakalım!” dedi.

Eskiden ciğer satıcıları sırtına sopayı alırlarmış, sopaya ciğerleri takarlarmış, öyle satarlarmış. Yoğurtçular vardı eskiden. Sırtına böyle sopayı koyup, iki taraflı terazi gibi. İşte ciğeri de öyle satıyorlarmış. Tabii bir yere değmiyor, havada duruyor, rüzgâr alıyor, çabuk kokmuyor filan.

Şimdi bu ciğercilikte tabii ne yapacak? “Yarım okka ciğer ver!” dediği zaman, eline ciğeri alacak, kesecek, eli kanlanacak bilmem ne filan... Tartacak, biçecek, kediler arkasından miyav miyav dolaşacak... Eh işte basit bir meslek yâni.

E neydi bu? Konakta minderin üstünde oturan Bursa baş kadısıydı, makbul bir insandı.

Yapmış o vazifeyi... Sokaklarda ciğer satmış. Halktan korkmadığı anlaşılmış. Halk ne derse desin, Allah rızası için halkın beğenmeyeceği, ayıplayacağı işi yaptı.

Sonra kendisine:

“—Hadi bakalım, şimdi yüznumaraları temizle!” denilmiş.

Yüznumaraları temizlemek vazifesinde iken, davul zurna sesleri duymuş. Bayağı bir şamatalı davul, zurna şey... Sormuş:

“—Nedir bu?” diye.

Kendisi yüznumaraların bekçisi, temizlikçisi ama demişler ki: “—Bursa’ya yeni kadı efendi geldi. Sen ayrıldıktan sonra yeni

kadı geldi, şehir halkı onu karşılamağa çıktı. Bu o merasimdir, davul sesleri de bu merasimden gelen seslerdir.” dedi haberci.

Şimdi bunun içine bir acı çöktü. Kendi kendine demiş ki:

“—Ey Aziz Mahmud!.. İşte bak o makamı bıraktın da, öyle kıymetli, izzetli makamı bıraktın da, geldin şimdi bu camide böyle yüznumara temizliyorsun! Bak yerine bir başka adamı tayin ettiler, bu olacak şey miydi?..” filan diye bir pişmanlık gibi, bir acı burukluk, bir şey saplandı yüreğine. Anlayabiliyoruz yâni durumu. Kıskanır gibi, hasretlik duyar gibi, pişmanlık duyar gibi, “Ah neler ettim?..” filan gibilerden bir duygu.

Ama hemen kendisini toparladı. “Haa, bu duygu nefsimden geliyor.” dedi. “Nefsim istemiyor bu şeyleri, nefsimden geliyor. Halbuki ben şeyhime intisab edeceğim zaman söz vermiştim. ‘Nefsimin arzularını kıracağım, onun emirlerini tutmayacağım, onunla mücadele edeceğim.’ demiştim, binâen aleyh bu nefsimin bu sesine kulak vermemem lâzım!” dedi.

“—Seni zalim nefis seni! Senin sözüne kulak vermiyorum!” dedi, yüznumarayı sakalıyla temizlemek için eğildi. Yâni nefsi hor olsun diye, sakalıyla yüznumarayı süpürmek istedi. Süpürgeyle süpürülür ya, sakalıyla eğilirken arkadan şeyhi yetişmiş, yakalamış:

“—Evlâdım! Sakal sünnettir, izzetlidir, bu işe yaraşmaz.

İmtihanı kazandın.” demiş.

Yâni o duyguyu o gönlüne veren; o duyguyu, içindeki fırtınasını gören ve ona karşı tavrını gören mürşid-i kâmil. Görüyor ve sakalı da yere değdirtmeden arkasından yetişiyor. “Tamam evlâdım, oldu.” demiş. Yâni sıdkını, sadâkatini, vefâsını göstermiş oluyor. İşte böyle. Dervişlik böyle bir şey.

Tabii zengin iken fakir oluyor insan... Çünkü bu varlıklarla, o makamlar geçilmiyor kolay kolay... Bu nefsin kibri kırılmıyor. Bu nefsin sertliği yumuşamıyor. İnsan hizaya gelmiyor. Hepsini bırakması lâzım! Tam böyle tiril tiril fakir olması lâzım. “Hiç bir şeyim yok yâ Rabbi! ‘Baş açık yalın ayak’ dedikleri gibi bir fakir, muhtaç kulunum, biçare kulunum...” noktasına geliyor insan. İşte o zaman tam derviş oluyor. Hiç bir şeyi yok, Mevlâsı var.

Ebû Bekir-i Sıddîk’a sormuş:

“—Yâ Ebâ Bekir! Her şeyi tasadduk ettin, çoluk çocuğuna ne bıraktın?”

“—Allah’ı ve Rasûlünü bıraktım.” demiş.

Allah var ya... Allah insanın dostu olursa, ne mutlu o insana... Yâni, muhtaç olup Allah'a tam bağlanırsa, fakir olup Allah'a tam bağlanırsa, dünyanın en zengini olur. Çünkü kâinâtın sahibine bağlanıyor.

Kaçta başladık, kaç dakika oldu? Birisi sayıyordu, biliyordu bu işleri

“—Kırk beş dakika oldu.”

Bir iki tane daha sözünü okuyalım da, bitirelim!

e. Amellerin En Faydalısı

قَالَ وَقَالَ أَحْمَدُ أَنْفَعُ الْأَعْمَلِ مَا سَلِمَتْ مِنْ

أَفَاتِهَا وَكَانَتْ مَقْبُولَةً مِنْكَ

TS. 138/7 (*Kâle, ve kâle ahmed: Enfau'l-a'mâli mâ selimet min âfâtihâ ve kânet makbûleten minke*) Bu da (*enfa'*) diye başlayan dört sözün dördüncüsü. (*Enfau'l-a'mâl*) “Amellerin en yüzde yüzü, en hâlîsi, en faydalısı, en tamı...” demek istiyor. Şimdi dört dörtlük diyorlar. Dört dörtlük müzik tabiridir. Yâni tam demek. Yüzde yüz deriz, tam deriz.

Evet, burada da, (*Enfau'l-a'mâl*) “Amellerin en faydalısı, en tamı, en güzeli hangisidir? (*Mâ selimet min âfâtihâ*) Amelleri hebâ eden âfetlere bulaşmamış olanıdır.”

Muhterem kardeşlerim! Ameller güzeldir. Amel-i sâlihler güzeldir. Namaz güzeldir, oruç güzeldir, hac güzeldir, zekât güzeldir, cami yaptırmak güzeldir vs. güzeldir ama, bu güzel

amellerin tehlikeleri vardır, tehlikeli noktaları vardır. İnsan onları yaparken tehlikelerini göz önünde bulundurmazsa, bu ameller hebâ olabilir, (*hebâen mensûrâ*) boşa gidebilir.

Meselâ; namaz kılarken riyâ ile kılsa, sevabı gider. Haccederken cidal, füsûk ve refes denilen –Kur’an-ı Kerim’de bunlar anlatılıyor– arkadaşlarla çekişme, günahlar ve edepsizlikler yaparsa, haccın sevabı gidiyor meselâ... Zekâtı verirken karşısındakini üzerse, başa kakarsa, kalbini kırarsa, zekâtın sevabı gidiyor. Yâni amel güzel ama, yapılan iş güzel ama, iyi yapılmadığı zaman boşa gidebiliyor, hava alabiliyor insan... Havaya gidebiliyor, boşa gidebiliyor. İşte bu afetleri bilmek lâzım!

“–Namazın kabul olmamasına sebep olan afetler nelerdir say hocam.”

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10...

“–Orucun kabul olmamasına sebep olan afetler nelerdir?..” Biliyorsunuz şimdi oruç ayı da yaklaşıyor, Ramazan geliyor.

Diyor ki, Peygamber SAS Efendimiz bir hadis-i şerifinde:

“–Nice oruç tutan insan vardır, akşama kârı aç ve susuz kalmaktan ibarettir. Sevap yok, aç ve susuz kalmaktan ibarettir.”

Neden?.. Oruç sadece mideye yememek değil. Su içmemek değil oruç. Oruç, gözün harama bakmaması demek, dilin yalan dolan, günah söylememesi demek, elin harama uzanmaması demek...

Diyorlar ki:

“–Denize girmek orucu bozmaz...”

Sen plaja gideceksin, o kadar çıplakların arasında denize gireceksin, ondan sonra ağzına su kaçtı mı kaçmadı mı? İsterse kaçmasın. Senin gözün o çıplaklara değdi mi, gidiyor. Yâni afetleri işte, orucun afeti, namazın afeti...

Bunları öğrenmek lâzım muhterem kardeşlerim. Çünkü boşa gitmemesi lâzım! Bu kadar namaz kılıyoruz, o kadar para harcayıp hacca gidiyoruz, geliyoruz, bir Ramazan otuz gün oruç tutuyoruz... E bunların nelerden boşa gittiğini mutlaka öğrenmek lâzım, sormak lâzım hocalara... Hocaların da derslerde bunları anlatması lâzım!

İmam Gazâlî, İhyâ-ı Ulûm'da, böyle ilk kitabında, ilk cildinde hemen anlatıyor: “Orucun Afetleri... Namazın Afetleri... Lisanın Afetleri... Kulağın Afetleri... Gözün Afetleri...” Ne demek? Yâni gözle yapılan günahlar ve bundan dolayı başa gelen cezalar, belâlardır demek. Bunların bilmesi lâzım insanın. Hem bilmesi lâzım, hem öğretmesi lâzım çoluk çocuğuna, hanımına... Kendisi de bilmesi lâzım, öğretme durumunda olduğu etrafındaki insanlara da öğretmesi lâzım!

“Amellerin en faydalısı, bu afetlerden sâlim olarak işlenmiş olanıdır; (ve kânet makbûleten minke) ve Allah'ın senden kabul ettiği dir.” Yâni, Allah bir ameli kabul etmemişse, ne yaparsan yap... Eğer Allah kabul etmemişse, hiç kıymeti yok.

Mühim olan, Allah'ın senden o ameli kabul buyurmasıdır.

O kadar yıllar geçiyor, o kadar ibadetler, taatler ediyoruz, bilmem ki kabul oldu mu, olmadı mı?.. Kimse bilemiyor yâni, bilemez. Onun için devamlı böyle hazer üzere, korku üzere olmak lâzım! Dikkat üzere olmak lâzım ve durumu daima kontrol etmek lâzım!

Bizim tasavvufun prensiplerinde bu vardır. Yâni daima kendisini kontrol etmek, daima uyanık olmak; daima gönlünün bekçiliğini yapıp, gönle başka fikirlerin girmemesine çalışmak gibi şeyler vardır. Bunları tabii insan sözle söyleyince de olmuyor. Bir eğitimle olur bunlar. Bu eğitimin içine girdiği zaman olur.

Allah CC cümlemize, ibadetleri rızasına uygun bir şekilde yapmayı nasib etsin... Afetlerini bilip, o afetlere maruz bırakmadan, ibadetleri güzel icrâ etmeyi nasib eylesin...

f. Haya ve Allah Korkusu

قَالَ وَقَالَ أَحْمَدُ مِنْ عَلَامَةِ قِلَّةِ مَعْرِفَةِ الْعَبْدِ
بِنَفْسِهِ قِلَّةِ الْحَيَاءِ وَقِلَّةِ الْخَوْفِ

TS. 138/8 (Kàle, ve kàle ahmedü) Birinci (kàle) râvîden, aynı râvî dedi ki demek. İkinci (kàle), (ve kàle ahmedü) Ahmedü'bnü Àsımîni'l-Antâkî dedi ki:

(Min alâmeti killeti ma'rifeti'l-abdi bi-nefsihî, killetü'l-hayâi ve killetü'l-havfi) “Kişinin

nefsini bilmediğinin alâmetlerindendir.” Kişi nefsinin bilecek.

مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ

(*Men arafe nefsehû, fekad arafe rabbehû.*)²

“Kim nefsinin bilirse, Rabbini bilir.”

Kişi şu içindeki nefsinin bilecek, tanıyacak. Ma’rifet ne demek? Bilmekten öte tanımak demek. Tanıyacak nefsinin... Nefsinin bilip tanıyacak. Nefsinin bildikten sonra ma’rifetullah açılıyor, Allah’ı bilmesi o zaman mümkün oluyor. Tabii bu sözün izahı da çok geniştir, derindir, ayrı.

“İnsanın kendi nefsinin bilmediğinin, kendi nefsinin tanımadığının veya az tanıdığıının alâmetindendir...” Ne?.. (*Killetü’l-hayâ*)
“*Utancının az olması. Utanma duygusunun az olması, (ve killetü’l-havf) korku duygusunun az olması.*”

Havf hangi havftır?.. Allah’tan korkmak. Havf duygusu yoksa, havfullah yoksa, haşyetullah yoksa, hayası yoksa; demek ki bu nefsinin bilmiyor. Nefsinin bilmediğinin alâmetidir hayanın azlığı, korkunun azlığı... Mü’min nasıl olacak?.. Haya sahibi olacak, utangaç olacak, Rabbinden utanacak, insanlardan utanacak, meleklerinden utanacak... İki omuzunda iki melek var, onlar yanındayken yaptığı işe, söylediği söze dikkat edecek.

---

² Aclûnî, Keşfü’l-Hafâ, c.2, s.1529, no:2532.

Allah'ın kendisini gördüğünü bilecek, edebe riâyet edecek, hayâ sahibi olacak.

Yanakları kırmızı kırmızı oluverecek. Yâni iyi bir mü'min, utangaç olacak.

Sonra?.. Korkacak, korku olacak. Allah korkusu olacak.

Neden?.. Çünkü, Allah bir insana gazab ederse, insan mahv olur. Oyuncak değil bu, işin şakası yok... Yâni, Allah bir insana gazab etti mi, sevmedi mi, Allah'ın sevmediği bir duruma düştü mü, insan mahv olur, perişan olur. Onun için, öyle bir durumun olmamasına dikkat edecek, Allah'tan korkacak, her yaptığı işe dikkat edecek.

Allah-u Teâlâ Hazretleri böyle güzel duygulara sahip olmayı ve kendimizi Allah'ın sevdiği bir kul haline getirmek için gayret göstermeyi, ibadetlerimizi Allah'ın sevdiği bir şekilde yapmayı, ömrümüzü rızasına uygun geçirmeyi, Rabbimizin huzuruna da sevdiği, râzı olduğu kul olarak varmayı, cennetiyle cemâliyle de müşerref olmayı cümlemize nasib eylesin...

Bi-hürmeti esrâri Sûreti'l-Fâtihah!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

21. 01. 1995 - İstanbul

[Bütün TASAVVUF SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü